



Till Skolverket
remiss.amnesbetyg@skolverket.se

Skolverkets diarienummer 2023:1355

Remiss avseende förslag till föreskrifter med anledning av införandet av ämnesbetyg i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och som särskild utbildning på gymnasial nivå

Naturbruksskolornas Förening (NF) är en intresseförening för utbildare inom naturbruk. Föreningen har 70 medlemsskolor med en geografisk spridning över hela Sverige och olika typer av huvudmän. Naturbruksskolorna bedriver utbildningar på gymnasienivå både för ungdomar och som vuxenutbildning, samt på eftergymnasial nivå som YH- och uppdragsutbildningar, se www.naturbruk.se.

Skolverket har remitterat förslag till:

- Förslag till nya ämnesplaner för ämnen i gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå
- Förslag till nya ämnesplaner för ämnen i anpassade gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på gymnasial nivå
- Förslag till ändring i Skolverkets förslag till föreskrifter om ämnen och nivåer i ämnen för nationella program i gymnasieskolan respektive anpassade gymnasieskolan
- Förslag som rör vidareutbildningen i form av ett fjärde tekniskt år
- Förslag till ändring i Skolverkets förslag till föreskrifter om vad som krävs för att en lärares kompetens ska vara relevant för att undervisa i vissa ämnen i gymnasieskolan
- Förslag till ändring i Skolverkets förslag till föreskrifter om vad som krävs för att en lärares kompetens ska vara relevant för att undervisa i vissa ämnen i anpassade gymnasieskolan
- Förslag till ändring i Skolverkets förslag till föreskrifter om vilka yrkeskunskaper som krävs för att undervisa i ett yrkesämne

Naturbruksskolornas förening avger här yttrande för de delar av förslagen som är relevanta för Naturbruksprogrammet och gymnasiesärskoleprogrammet Skog, mark och djur och där skolföreningen har synpunkter. Vi hänvisar även till tidigare yttranden 2022-04-01, 2022-05-05 samt 2023-03-23.

Ämnet Naturbruk

Skolföreningen har sedan tidigare framhållit det positiva i att ämnet Naturbruk, nivå 1, erhållit en tydligare inriktning mot arbetsmiljö, systematiskt arbetsmiljöarbete och arbetslivets villkor.

Eftersom ämnet ska fungera som en introduktion till programmet och programmets examensmål, saknar skolföreningen emellertid en tydlig skrivning i ämnets syfte kring naturbrukets betydelse för att *skapa* en hållbar utveckling och grön omställning, samt koppling till Agenda 2030.

- Skrivningen i ämnets syfte om "hur naturbruket kan bidra till att *främja* en hållbar utveckling" bör därför ändras till "hur naturbruket kan bidra till att *skapa* en hållbar utveckling" och en koppling till Agenda 2030 bör läggas till i syftet.
- På samma sätt bör *undervisningen i ämnet* ge eleverna förmågan att *reflektera över naturbrukets betydelse för att skapa en hållbar samhällsutveckling i samspelet mellan människa och natur*, i stället för nuvarande skrivning om "att främja en hållbar samhällsutveckling och samspelet mellan människa och natur".
- Vidare bör det tydligt framgå att undervisningen ska bidra till *en förståelse för vikten av att bevara biologisk mångfald och hur en biologisk mångfald upprätthålls*.

I och med att *körning med basmaskin* tagits bort ur ämnets centrala innehåll uppstår frågan hur elever inom inriktning Djurvård ska ges möjlighet att skaffa sig motsvarande kunskaper i den föreslagna programstrukturen.

Biologisk grund och motsvarande bedömning

I den föreslagna programstrukturen har ämnet *Biologi – naturbruk*, och därmed kurserna *Djurens biologi* samt *Marken och växternas biologi*, utgått och innehållet i respektive kurs överförs till olika karaktärsämnen inom inriktningarna. Skolföreningen ser positivt på att ett mer teoretiskt innehåll integreras inom ramarna för yrkeskurser, samtidigt som det finns en farhåga i att det teoretiska innehållet förflackas och inte ges ett tillräckligt utrymme. Skolverket behöver därför följa upp att förändringen inte leder till att eleverna kommer sakna centrala kunskaper kring utbildningens biologiska grund.

En större problem i sammanhanget är emellertid att kurserna *Djurens biologi* och *Markens och växternas biologi* utgjort grund för att ge elever från Naturbruksprogrammet behörighet till högskola och universitet motsvarande betyg i kurserna Biologi 2 och Naturkunskap 2. Mot bakgrund av att uppemot var fjärde elev från Naturbruksprogrammet inom tre år läser vidare vid högskola eller universitet, är det av yttersta vikt att möjligheten till motsvarande bedömning finns kvar även efter det att ämnesbetygen införts 2025.

- ***För att ämnet Biologi – naturbruk ska kunna tas bort ur programstrukturen måste Skolverket helt enkelt säkerställa med UHR att motsvarandebedömningen för Biologi 2 och Naturkunskap 2 fortsatt kommer gälla även med den nya programstrukturen. Skolverket behöver även i det här sammanhanget bevaka att de särskilda lösningar som tagits fram för inriktningarna Naturturism och***

Hästhållning också framledes omfattas av motsvarandebedömningen för Biologi 2 och Naturkunskap 2.

Skolföreningen har även noterat att i samband med arbetet med ämnesbetyg har centralt innehåll i kursen Biologi 1 överförs till ämnet Biologi, nivå 2. Vad som i första hand berör Naturbruksprogrammet i det här sammanhanget är det centrala innehållet kring området *ekologi*. I det här sammanhanget torde det vara nödvändigt från Skolverkets sida att förtydliga hur detta innehåll även framledes kommer behandlas inom programmets ramar.

Inriktning Skogsbruk

Skolföreningen har identifierat problem i yrkesutgångar mot Grävmaskin/Hjullastare i och med att ämnet *Terrängtransporter* – som är ett inriktningsämne inom inriktningen – inte får ingå i examen samtidigt med betyg från ämnet *Maskiner och teknisk utrustning inom naturbruk*, där såväl *Grävmaskiner, nivå 1* som *Hjullastare, nivå 1* i sin tur bygger på just nivå 2 i *Maskiner och teknisk utrustning inom naturbruk*.

- Skolföreningen föreslår att begränsningen för ämnet *Terrängtransporter* tas bort i examen för elever som avgår från inriktning Skogsbruk.

Vidare har påpekats att fokuseringen på avverkningsmaskiner i det centrala innehållet i ämnet *Skogsmaskin, nivå 2* i praktiken låser nivån för de elever som av olika anledningar endast vill/bör läsa mot skotare.

- Skolföreningen föreslår att det centrala innehållet i ämnet *Skogsmaskins* olika nivåer formuleras öppnare för att på så sätt undvika inlåsningseffekter.

Andra synpunkter och förslag på förändringar för ämnet *Skogsmaskiner* finns i bil. 1

Inriktning Lantbruk

Skolföreningen har under arbetet med remissvaret mottagit kraftiga önskemål från skolor som erbjuder inriktning Lantbruk om ett fortsatt behov av ett ämne med likande innehåll som kursen *Lastmaskiner och truckar inom naturbruk* om 100 gymnasiepoäng. Det nu föreslagna ämnet *Hjullastare, nivå 1* om 200 poäng ses som för omfattande för att kunna erbjudas som fördjupning i årskurs 3 utan att det samtidigt tar undan utrymme för annat väsentligt innehåll. Skolföreningen delar förvisso Skolverkets ståndpunkt att ett ämne bör vara så pass omfattande att det leder till yrkesmässiga färdigheter. Skolföreningen är även införstådd med att licensiering styrs av avtal utanför lantbruket. Dock behöver man i det här sammanhanget särskilt beakta förutsättningar och behov som återfinns inom lantbruket. Idag har flertalet lantbruksföretag lastmaskiner som i första hand används för att lasta och förflytta material samt även dikning. Eleverna behöver därför, av framför allt arbetsmiljö- och säkerhetssynpunkt men givetvis även ur ett rent körtekniskt perspektiv, ha kunskaper kring att hantera lastmaskiner för att bli anställningsbara i den kontext som lantbruk innebär. I det här sammanhanget bör man även ha i åtanke att eleverna på inriktningen i sin utbildning har erhållit omfattande körvana inför årskurs 3, vilket i sig berättigar ett mindre omfång än vad som krävs inom andra program och inriktningar.

- Skolföreningen föreslår därför att Skolverket dels inrättar ett nytt ämne med centralt innehåll motsvarande kursen *Lastmaskiner och truckar inom naturbruk* om 100

gymnasiepoäng, dels i samverkan med branschorganisationer verkar för en licensiering som motsvara lantbrukets behov. Skolföreningen kommer från sin sida arbeta för att nödvändiga förändringar kring licensieringar sker.

Inriktning Djurvård

I och med ämnesbetygsreformen kommer kursen *Djur – specialisering* att försvinna.

Skolföreningen vill uppmärksamma Skolverket på att specialiseringsmöjligheten i mycket stor utsträckning använts för att täcka kunskapsområden som inte finns representerade i tillräckligt hög grad, eller överhuvudtaget inte alls, inom ordinarie kursutbud.

Specialiseringskursen har även gjort det möjligt för skolorna att tillgodose eventuella lokala behov från arbetsmarknaden. I tidigare remissvar lyfte skolföreningen den här frågan och vi är glada att se att ämnet Pälsvård och hundfrisering tillkommit. Sannolikt finns det dock fler kunskapsområden som berörs av borttagandet av specialiseringskurser. Skolföreningen har fortfarande en önskan om att, om inte specialiseringskurser kan erbjudas igen, att Skolverket inrättar ämnena *Arbete med hund* samt *Etologi, berikning och djurskydd*. Flera yrkesområden innefattande arbete med hund är i stark utveckling. Behov kan även finnas av ett nytt ämne *Träning av djur*, vilket bland annat lyfts av djurparker samt hundbranschen.

Skolföreningen ser ett behov i att Skolverket löpande har dialog med Jordbruksverket rörande skrivningar i ämnesplaner så att nuvarande, och kommande, förordningstexter är samstämmiga med det centrala innehållet i aktuella ämnen. Det rör i första hand nedanstående ämnen:

- Djur för forskningsändamål
- Djur i zoohandel
- Djurparksdjur
- Djurvård inom djurens hälso- och sjukvård
- Hundkunskap
- Kattkunskap
- Sällskapsdjur

I det här sammanhanget gäller det särskilt att upprätta en dialog med Jordbruksverket kring hur gymnasieskolan ska se ut i samband med de förändringar i yrkesroller som följer av den statliga utredningen *Bättre förutsättningar inom djurens hälso- och sjukvård* (SOU 2022:58). Utredningen föreslår bland annat att gymnasieelever som läser med yrkesutgång för att arbeta inom djursjukvården formellt kommer att inkluderas i djurhälsopersonalen, efter enskild prövning av varje elev av Jordbruksverket. Arbetsmarknadens parter har tillsammans med företrädare för branschen inom Skolverkets försöksverksamhet tagit fram ett yrkesprov, vilket skulle kunna användas som examination och utgöra grund för att ansöka om aktuell yrkestitel. Från skolföreningens sida vill vi även framhålla det direkt olämpliga i nu från utredningens sida föreslagna titulatur ”godkänd djurvårdare”. Riskerar då djurvårdare inom andra områden än djurens hälso- och sjukvård att uppfattas som icke godkända?

Vidare har skolföreningen fått signaler om omfattningen i vissa nivåer i några föreslagna ämnen inom inriktningen. Det handlar dels om ämnet *Djurparksdjur*, där omfattningen är väl snålt tilltagen. Här bör åtminstone nivå 2 utökas till 200 gymnasiepoäng för att innehållet i ämnet ska ges tillräckligt utrymme, samtidigt som även utrymme för APL bör finnas inom

ämnets ramar. Utöver det har det även framförts önskemål kring ämnet *Djurvård inom djurens hälso- och sjukvård*, där den totala omfattningen om 500 gymnasiepoäng ses som för stort och där nivå 3 skulle kunna minskas till 100 gymnasiepoäng. I det här sammanhanget kommer givetvis utfallet av den statliga utredningen vara av vikt.

Inriktning Hästhållning

Skolföreningen har även uppmärksammat rörande inriktning Hästhållning att *tömkörning* nu finns med i det centrala innehållet i ämnet *Ridning*, vilket är bra.

Naturturism och Trädgård

Inriktningarna Hästhållning och Naturturism är relativt nya och fortfarande har inga elever avslutat utbildningen efter år 3. I och med det blir det också svårt att kommentera programstruktur och föreslagna ämnesplaner. För inriktningen Naturturism kommer det emellertid bli brist på ämnen med yrkesinnehåll som är anpassat för naturturism och elevens egen yrkesskicklighet. Tendensen finns redan idag, men när ämnesreformen träder i kraft och specialiseringskurserna försvinner så kommer detta att sannolikt accentueras. För att möta behovet bör ett nytt ämne tas fram med innehåll som skulle kunna beskrivas som ”naturturismens friluftsteknik”.

- Skolföreningen föreslår att Skolverket inrättar ett ämne inom inriktningen *Naturturism* som särskilt behandlar naturturismens yrkesinnehåll med fokus mot friluftsteknik.

Inriktning Trädgård å sin sida attraherar få elever och innehållet i inriktningen spretar. Här finns önskemål om att göra inriktningen mer enhetlig med tydliga yrkesutgångar.

Kontinuerlig utveckling och anpassning av ämnesplaner

Skolföreningen vill även framhålla vikten av att Skolverket löpande arbetar för att hålla ämnesplanerna inom utbildningen à jour med utvecklingen inom naturbrukets näringar och på arbetsmarknaden. Utbildningarna måste anpassas efter förändringar i lagstiftning och regelverk, teknikutveckling och måste även vara lyhörd till utvecklingen inom naturbrukets olika branscher. Det senare inte minst som specialiseringskurserna utgår i och med införandet av ämnesplaner. I det sammanhanget bör Skolverket ha beredskap för att snabbt kunna utveckla nya ämnen för att kunna tillmötesgå de behov som uppstår.

Naturbruksskolornas förening har i ett tidigare remissvar 2022-11-17 påpekat det olyckliga i att ämnesbetygsreformen och reformen kring grundläggande behörighet inte sammanfaller i tid. Det glapp som nu uppstår medför att för de elever som antas hösten 2023 respektive 2024 kan deras medelmeritvärde komma att påverkas negativt av att den normala programstrukturen utökas till 2 800 gymnasiepoäng och att de kurser som krävs för högskolebehörighet ingår som norm, i förhållande till elever som senare antas i ämnesbetygssystemet.

Ett underkänt betyg i exempelvis ämnet Svenska, nivå 3 kommer i ämnesbetygssystemet inte påverka elevens medelmeritvärde, vilket det däremot gör i nuvarande system. Skolföreningen ser en risk i att detta kan komma påverka meritvärdet på aggregerad nivå och på så sätt minska attraktiviteten till naturbruksprogrammet.

Programmet för Skog, mark och djur

Skolföreningen bedömer generellt att de förändringar som genomförs inom programmet i och med införande av ämnesbetyg överlag är positiva. Skolföreningen delar Skolverkets uppfattning att programmets innehåll riktas mot en tänkt arbetsmarknad för elevgruppen.

Skolföreningen har uppmärksammat att under det centrala innehållet i ämnet Naturbruk under rubriken *Naturbrukets verksamhetsområden* exemplifieras skogsbruk, lantbruk och trädgård, dock saknas djurvård, vilket bör åtgärdas, inte minst för att spegla intresset hos en stor andel av programmets elevgrupp.

För Naturbruksskolornas förening

Mimmi Andersson, ordförande

Mimmi.Andersson@pitea.se

tel. 0911 - 69 78 03

Driftchef Grans naturbruksgymnasium

Gran16, 943 28 ÖJEBYN

Bilaga 1

Dnr 2023:1355, 2020:1822

Remiss avseende förslag till föreskrifter med anledning av införandet av ämnesbetyg i gymnasieskolan.

Synpunkter och förslag på förändringar för ämnet Skogsmaskiner.

Ämnets syfte

Maskiner och teknisk utrustning som används i samspel med biologiska förutsättningar och biologiska metoder

Vad är biologiska metoder. Hållbara? Behöver ändras och bytas ut för att man skall förstå.

Förslag: I enlighet med skogsvårdslag och certifieringskrav.

Nivå 1, 100 poäng

Nivåkod:

Centralt innehåll

- Virkestransport med skotare i ett avverkningsområde, däribland riskmedveten körning och manövrering.

Ändras till i enlighet med traktdirektiv och arbetsplanering.

- Körning på skogsväg och i övningsmiljö samt kortare förflyttningar på trafikerad väg.

Förslag: Kortare förflyttning på trafikerad väg flyttas till nivå två och tre

Nivå 2, 100 poäng

Nivåkod:

Centralt innehåll

- Arbete enligt traktdirektiv, arbetsplanering av avverkning, rapportering och uppföljning.

Förslag: Bör finnas med redan i nivå 1.

- Användning av verktyg och verkstadsmaskiner.

Vilka verktyg/ verktygsmaskiner? Känns otydligt.

Förslag: Ta bort den punkten

- Körning på trafikerad väg samt tillämpning av trafikregler.

Förslag: ta bort den skrivelsen och ersätta den med:

Körning på skogsväg och i övningsmiljö samt kortare förflyttningar på trafikerad väg.

Magnus Persson
Södra Viken

Markus Johansson
Älvdalens Utbildningscentrum

Peter Nyman
Naturbruksskolan Svenljunga